SOSYAL BİLİMLERDE ALMAN ENDÜSTRİ NORMU "DIN" VE PSİKOLOJİK HİZMETLERİN ÖLÇÜNLÜLEŞTİRİLMESİ

Tahir Balcı

DIN (Deutsche Industrie-Norm), yani Alman Endüstri Normu. Bu uluslararası normla amaçlanan şeyin, endüstriyel ürünlerin ölçünlüleştirilmesi (standartlaştırılması), niteliklerinin yükseltilmesi yoluyla tüketicinin korunması ve başarının artırılması olduğunu biliyoruz. Ancak çevremizdeki her şey sürekli bir değişim ve gelişim süreci geçiriyor. Yazılı olan – olmayan kuralların, ilkelerin kapsamı ve biçimi değişiyor. DIN de böyle bir süreci yaşıyor. Belki ilginç gelecek, ama bu yaz Paedagogische Hochschule Freiburg'ta meslektaşım Prof. Dr. J. Finger dilbilimin sözlüksel alanında sözcükler için de DIN oluşturma çabalarının hızla ilerlediğini ve bunun Avrupa Birliği'nin gerektirdiği bir şey olduğunu söyleyince ben de biraz şaşırmıştım. Örneğin Alm. "Schraube" (vida) ve diğer dillerdeki karşılıklarının uluslararası DIN'ini belirlerken vidanın biçimi, uzunluğu, kalınlığı, yivlerinin ve kafasının yapısı gibi birçok ayrıntı rol oynuyor.

Doğal olarak bu bağlamda usumuza hemen gelen şey, DIN'in yalnızca mal üretimi için sözkonusu olduğu ve hizmet üretimine yönelik kullanılamayacağıdır. Ancak görünen odur ki, bu kavram artık hem mal hem de hizmet ürünlerinin ölçünlüleştirilmesinde geçerlilik kazanacak biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Szabó (2002) DIN'in sosyal bilimlerde kullanımının yaygın olmadığına, ancak gittikçe yaygınlaştığına değiniyor. Ackerschott (2002) ise uygunluk diyagnostiği ve personel danışmanlığı için bağlayıcı uygunluk ölçünlerini ortaya koymakta, Heyse de (2002) psikologlar için aynı zamanda ahlaksal sorunları kapsayan "DIN 33430"dan sözetmektedir.

Yukarıda anılan yazıları okuyunca, meslekten olmayan birisi olmama karşın usuma ilk gelen şey, psikolojik danışma ve rehberlik, özel eğitim vb. hizmet alanlarında hiçbir bağlayıcı ilkenin olmadığı ve uzman olmayan birçok kişinin akademik, mesleksel, yasal ya da insani herhangi bir ilkeye bağlı kalmadan kendilerini istedikleri gibi tanımladıkları ve bu yanlış tanımlar altında çalıştıkları gerçeği oldu.

Basından, mesleksel ya da akademik çevrelerden edindiğimiz bilgi, deneyim ve izlenimlerimize göre bu bağlamda karşılaşılan ve bilinmesi uzmanlık gerektirmeyen sorunlar şöyle sıralanabilir:

1.Örneğin bir PDR uzmanı, alanıyla hiç ilgili olmamasına karşın konuşma bozukluğu olan bir çocuğu tedavi etme iddiasıyla / bahanesiyle hasta olarak kabul etmektedir, ya da bunun tersi durumlar da görülmektedir. Gerçekte bunun nedeni hizmet sunmak değil, hastayı ya da hastanın / engellinin sahibini sömürmektir; böyle örneklerde hastanın / engellinin düzelmesi ve parasal sömürü bir yana, sözkonusu kişinin sağlığıyla oynanmakta, sağaltımı geciktirilmekte ve olanaksız kılınmaktadır.

2.Konunun uzmanı olan ya da olmayan ve sözkonusu hizmeti sunan kişilere yönelik en önemli şikayet cinsel istismar konusudur. Vogt'un da (2002) belirttiği gibi psikolojik hizmetlerde cinsel istismar yılardır karşılaşılan sorunlardan en önemlisidir. ABD'de 70'li yıllarda parasal ve cinsel istismara uğrayan kadınların mahkemeye başvurması ve açılan tazminat davalarının kazanılmasıyla yeni bir sürece girilmiş; psikoterapi derneklerinin etik kuralları içeren çalışma kuralları geliştirmelerine neden olmuştur (agy, 36). Küçük oranda da olsa kadın terapistlerin de cinsel tacizde bulunabildiğinin belirtildiği başka bir yazıda, ABD'de tedavi bittikten iki yıl sonrasına kadar hasta ile cinsel ilişkide bulunulamayacağının öngörüldüğü; Almanya'da ise 1998'de çıkarılan Ceza Yasası'nda psikolojik danışma ve tedavi esnasında hastasına tacizde bulunanlara beş yıla kadar ağır hapis cezası verildiği bildirilmektedir (Bormann, 2002).

Reinhardt'a göre (2002, 42) yalnız Minnesota'da 3 binin üzerinde cinsel taciz davası açılmış ve bunların yaklaşık yarısı davacıların lehine sonuçlanmıştır; suçlu bulunanlar – başka yerlerde çalışamamaları için – internette teşhir edilmektedir.

Aynı yazıda belirtildiğine göre, Amerika'da yapılan araştırmalar bütün psikoterapistlerin yaşamları boyunca en az bir kere cinsel tacizde bulunduklarını ortaya koymuştur.

Cinsel konularda tabuların yaygın olduğu; toplumsal, ekinsel ve ahlaksal normların Amerika ve Avrupa'dakinden çok farklı olduğu ülkemizde durumun daha olumsuz olduğunu varsayarsak sanırım yanılmayız. Örneğin Avrupa ya da Amerika'da cinsel tacize uğrayan bir kadın rahatlıkla mahkemeye başvurmaktadır. Ülkemizde ise cinsel tacize uğrayan birisinin yasal yollara başvurması şöyle dursun, konuyu en yakın çevresine açabileceğini düşünmek bile zordur. Çünkü erkek-egemen toplumda tacize uğradığını söyleyen kadın "kuyruk sallamak" vb. bayağı suçlamalarla karşılaşabilecek, hakketmediği bir biçimde "kötü" damgası yiyebilecektir. Davranışının toplumsal ya da yasal bir yaptırımının olmadığını ve koşulların kendisinden yana olduğunu bilen tacizci terapist bundan güç alacak, tacizi mesleğinin (işinin) bir parçası olarak görecektir. Oysa terapiye muhtaç kişi hastadır, zayıftır; onun zayıflığını istismar etmek mesleksel etiğe aykırı olduğu gibi aynı zamanda insanlık dışıdır.

Bu sorunlar ne yazık ki ülkemizde Amerika'dan ya da Avrupa'dan daha az yoğun değil. Ancak dışarıya yansıma oranının düşük olduğu kesindir.

Bu sorunların önüne geçilmesine yönelik olarak ilgili meslek derneklerinin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanlığı'nın belirlediği bazı çalışma esasları var ise de, bu esaslar sadece sözkonusu hizmeti sunanların görev ve sorumluluklarını anımsatmaya yöneliktir ve herhangi bir cezai yaptırım gücüne sahip değildir. Meslek ahlakına aykırı davranan kişi devlet

memuru (öğretim üyesi vs.) ise bütün memurlara uygulanan ilgili disiplin yönetmeliğine göre soruşturulur. Oysa hastaya / engelliye yönelik cinsel ya da parasal istismar böyle bir soruşturmayla geçiştirilecek bir şey değildir.

Peki çözüm nedir? Bizce bu sorun ancak PDR ve özel eğitim hizmetlerinin ölçünlüleştirilmesiyle, kısacası – örnek olarak söylüyorum – DIN'e benzer biçimde düzenlenmesiyle olabilir. Böyle bir ölçünlüleşmeyi sağlamak için üniversitelerin ilgili birimlerinden, ilgili serbest meslek kuruluşlarından, hukukçulardan; kısacası hizmeti üreten, tüketen ve kullandıranlardan oluşan bir kurul oluşturulabilir. Sözkonusu normda kimin kime, hangi süreyle, hangi para karşılığında, hangi koşullarda, nasıl, nerede hizmet sunabileceği; hizmet süresince ve hizmet sonrası sorumlulukları; hizmet sunumunun akademik, yönetsel ve yasal dayanakları; norma uymamanın yaptırımları başta olmak üzere ilgililerin belirleyeceği ilkeleri kapsayan bir yasa / yönetmelik hazırlanmalıdır.

Böyle bir normun oluşturulması anılan hizmeti üretenin de tüketenin de yararınadır. Çünkü böylece hizmeti üretenlerin meslekleri tam bir kimliğe kavuşacak, kendileri zan altında kalmaktan kurtulacak, hizmeti tüketenler ise güvenle bu hizmeti tüketeceklerdir. Cinsel istismar gibi parasal istismar da önemli ölçüde azalacaktır.

Bunun yanında hizmeti üretenler görev ve sorumlulukları ile yasa ve yönetmelikler karşısındaki sınırlılıklarını daha iyi kavrayacaktır; dolayısıyla hizmetin niteliği artacaktır. Örneğin psikolog / psikolojik danışma uzmanı engelli çocuğa (özel eğitim konularına) el atmayacak, bir hekim gibi tanı koymaya kalkışmayacak ve ilaç tavsiyesinde bulunmayacaktır.

KAYNAKÇA

Ackerschott, Harald: "Verbindliche Qualitaetsstandarts für Eignungsdiagnostik und Personalberatung verabschiedet!". Report Psychologie.

5-6/2002. Deutscher Psychologen Verlag, Bonn. S. 302-303.

Bormann, Monika: "Der Therapist darf sich nicht als Sehnsuchtserfüllung anbieten". Psychologie heute. 6/2002. Belz Verlag, Weinheim. S. 40.

Heyse, Helmut: “Vom Umgang mit Macht und Einfluss”. Bak. Ackerschott. S. 299-300.

Reinhardt, Susie: “Wie geht Amerika mit Missbrauch um?”. Bak. Bormann. S. 42.

Szabó, Attila: “Unvereinbare Gegensaetze”. Bak. Ackerschott. S. 302.

Vogt, Irmgard: “Kein Kavaliersdelikt – sexueller Missbrauch in der Psychotherapie”. Bak. Bormann S. 36-43.

Winterfeld, Ulrich: “Der lange Weg zu einer DIN-Norm”. Bak. Ackerschott. S. 298-299.